

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 7 marca 2023 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. powołując się na treść ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U z 2020 r., poz. 53 t.j.) oraz art. 74 ust. 1 ustawy z dnia

8 września 2000 r. o komercjalizacji i restrukturyzacji przedsiębiorstwa państwowego (...) (Dz. U z 2018 r., poz. 1311 t.j.) odmówił J. K. prawa do ekwiwalentu węglowego. W uzasadnieniu decyzji organ, wskazał, że ze zgromadzonych dokumentów wynika, że bezpośrednio przed przejściem na emeryturę pomostową wnioskodawca nie był pracownikiem zatrudnionym w spółce związanej z (...).

(decyzja k. 16 akt ZUS 210100/0054381/2022)

Od powyższej decyzji J. K. odwołał się w dniu 28 marca 2023 r., uznając wymienioną decyzję za krzywdzącą, wniósł o jej zmianę i przyznanie prawa do deputatu węglowego. Wnioskodawca wskazał, że w świetle poglądu wyrażonego w judykaturze w żadnym miejscu ustawa z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji i restrukturyzacji przedsiębiorstwa państwowego (...)” nie wymaga, aby jak wskazał Zakład Ubezpieczeń Społecznych posiadać status pracownika zatrudnionego na kolei bezpośrednio przed przejściem na emeryturę. Ustawa nie wymaga, aby praca na kolei była ostatnim zatrudnieniem przed nabyciem prawa do świadczenia. Zdaniem odwołującego się art. 74 powołanej ustawy nie odnosi się do byłych pracowników ostatnio zatrudnionych na kolei, ale do wszystkich byłych pracowników kolejowych, którzy jako emeryci lub renciści uzyskali to uprawnienie w oparciu o zatrudnienie na kolei.

(odwołanie k. 3)

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie wywodząc jak w zaskarżonej decyzji i dodatkowo wskazał, że emerytura ubezpieczony nie udowodnił faktu pobierania ekwiwalentu na węgiel.

(odpowiedź na odwołanie k. 8)

Na terminie rozprawy poprzedzającej bezpośrednio wydanie wyroku w dniu 20 września 2023 roku profesjonalny pełnomocnik wnioskodawcy poparł odwołanie, wniósł o przyznanie prawa do deputatu węglowego od dnia 1 czerwca 2022 roku wraz z odsetkami za opóźnienie, oraz zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych prawem. Pełnomocnik organu rentowego wniósł o oddalenie odwołania.

(ostateczne stanowiska stron e – protokół z dnia 20 września 2023 roku 00:01:32, płyta CD k. 56)

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

J. K. urodził się w dniu (...).

(okoliczność bezsporna)

Ubezpieczony w okresie od 1 grudnia 1980 roku do 15 września 1992 roku był zatrudniony na umowę o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy na kolei w (...) jako pomocnik maszynisty trakcji elektrycznej, maszynista trakcji elektrycznej oraz elektromonter środków transportowych.

(świadczenie pracy k. 4 akt ZUS 210100/0090745/2021)

U wskazanego wyżej pracodawcy ubezpieczony przez cały okres zatrudnienia do 15 września 1992 roku miał wypłacany ekwiwalentu za węgiel.

(pismo (...) S.A. z dnia 13 marca 2023 r. k. 4)

Ubezpieczony w okresie od 1 listopada 2012 roku do dnia 30 kwietnia 2015 roku był zatrudniony na umowę o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy na kolei w (...) Sp. z o.o. Oddział w Ł. jako maszynista pojazdów trakcyjnych

(świadczenie pracy k. 5 akt ZUS 210100/0090745/2021)

U wskazanego wyżej pracodawcy ubezpieczony przez cały okres zatrudnienia do 30 kwietnia 2015 roku miał wypłacany ekwiwalentu za deputat węglowy w pełnej wysokości.

(pismo (...) S.A. z dnia 31 marca 2023 r. – pismo osobne w aktach ZUS)

W okresie od 1 maja 2015 roku do 15 lipca 2022 roku ubezpieczony zatrudniony był w (...) sp. z o.o. jako maszynista pojazdów trakcyjnych i maszynista. W okresie od 1 maja 2015 roku do 30 kwietnia 2020 roku oraz od 1 sierpnia 2020 roku do 15 lipca 2022 roku był zatrudniony na pełen etat.

(świadczenie pracy k. 11 akt ZUS 210100/0054381/2022)

W dniu 23 listopada 2021 roku ubezpieczony złożył wniosek o przyznanie prawa do emerytury pomostowej.

(wniosek k. 1-2 akt ZUS 210100/0090745/2021)

Decyzją z dnia 20 stycznia 2022 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. na podstawie ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych odmówił wnioskodawcy prawa do emerytury pomostowej z uwagi na kontynuowanie zatrudnienia.

(decyzja k. 17 akt ZUS 210100/0090745/2021)

W dniu 7 czerwca 2022 roku ubezpieczony złożył do organu rentowego ponowny wniosek o emeryturę pomostową.

(wniosek k. 9 – 10 verte akt ZUS 210100/0054381/2022)

W dniu 8 lipca 2022 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. na podstawie ustawy z dnia 19 grudnia 2008 roku o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2013 r., poz. 170 ze zm.) przyznał wnioskodawcy emeryturę pomostową od dnia 1 czerwca 2022 roku od dnia poprzedzającego dzień osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego. Podstawę obliczenia emerytury stanowiła ustalona na ostatni dzień miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury kwota składek na ubezpieczenie emerytalne z uwzględnieniem waloryzacji składek zewidencjonowanych na koncie, tj. 410101,06 zł, kwota kapitału początkowego zewidencjonowana na koncie z uwzględnieniem waloryzacji, tj.

276 306,97 zł, średnie dalsze trwanie życia dla osoby w wieku 60 lat, według tablic średniego trwania życia obowiązujących w dniu zgłoszenia wniosku o emeryturę wyniosło 238,90 miesięcy. Wysokość emerytury pomostowej na dzień 8 lipca 2022 roku wyniosła 2873,20 zł miesięcznie brutto. Wypłata emerytury została zawieszona z uwagi na kontynuowanie zatrudnienia.

(decyzja k. 7-8 akt ZUS 210100/0054381/2022)

W dniu 15 lipca 2022 roku ubezpieczony wniósł o podjęcie wypłaty emerytury w związku z rozwiązaniem stosunku pracy, dostarczając świadectwo pracy.

(wniosek k. 10 akt ZUS 210100/0054381/2022, świadectwo pracy k. 11 akt ZUS 210100/0054381/2022)

Decyzją z dnia 25 sierpnia 2022 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. na podstawie ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych ustalił wysokość i podjął wypłatę wnioskodawcy emerytury pomostowej

od dnia 1 lipca 2022 roku do dnia poprzedzającego dzień osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego, od 10.11.2019 r., tj. od następnego dnia po rozwiązaniu stosunku pracy. Podstawę obliczenia emerytury stanowiła ustalona kwota składek na ubezpieczenie emerytalne z uwzględnieniem waloryzacji składek zewidencjonowanych na koncie, tj. 315160,53 zł, kwota kapitału początkowego zewidencjonowana na koncie z uwzględnieniem waloryzacji, tj. 467925,31 zł, średnie dalsze trwanie życia dla osoby w wieku 60 lat, według tablic średniego trwania życia obowiązujących w dniu zgłoszenia wniosku o emeryturę wyniosło 219,20 miesięcy. Wysokość emerytury pomostowej na dzień 25 sierpnia 2022 roku wyniosła 4310,98 zł miesięcznie brutto, zaliczka na podatek odprowadzana do urzędu skarbowego wyniosła 217 zł, składka na ubezpieczenie zdrowotne 387,99 zł. Wysokość świadczenia do wypłaty 3705,99 zł.

(decyzja k. 13 akt ZUS 210100/0054381/2022)

W dniu 20 lutego 2023 roku J. K. złożył w organie rentowym wniosek o przeliczenie świadczenia i przyznanie prawa do ekwiwalentu pieniężnego za kolejowy deputat węglowy.

(wniosek k. 15 akt ZUS 210100/0054381/2022)

Decyzją z dnia 7 marca 2023 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. powołując się na treść ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U z 2020 r., poz. 53 t.j.) oraz art. 74 ust. 1 ustawy z dnia

8 września 2000 r. o komercjalizacji i restrukturyzacji przedsiębiorstwa państwowego (...) (Dz. U z 2018 r., poz. 1311 t.j.) odmówił J. K. prawa do ekwiwalentu węglowego. W uzasadnieniu decyzji organ, wskazał, że ze zgromadzonych dokumentów wynika, że bezpośrednio przed przejściem na emeryturę pomostową wnioskodawca nie był pracownikiem zatrudnionym w spółce związanej z (...).

(decyzja k. 16 akt ZUS 210100/0054381/2022)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie zgromadzonych dowodów zarówno w postaci dokumentów a w szczególności załączonych do akt ZUS.

Powyższe dokumenty nie były podważane w toku procesu przez żadną ze stron i stanowią zatem wiarygodne źródło dowodowe.

Podkreślić należy zaś, że strony z ustalonego w zakresie koniecznym dla rozstrzygnięcia sprawy, stanu faktycznego, wywodziły odmienne skutki prawne, ta zaś kwestia należy do oceny prawnej zebranego w sprawie materiału dowodowego, czego Sąd dokona poniżej w ramach rozważań prawnych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

W świetle zebranego w sprawie materiału dowodowego i poczynionych na jego podstawie ustaleń faktycznych oraz przeprowadzonej oceny dowodów, należy uznać, że odwołanie J. K. zasługuje na uwzględnienie.

W myśl art. 74 ust. 1. ustawy z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji i restrukturyzacji przedsiębiorstwa państwowego (...)” (Dz. U z 2021 r., poz. 146 t.j.) byłemu pracownikowi kolejowemu pobierającemu emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy, przyznana na podstawie przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin lub przepisów ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. z 1983 r. poz. 144, z późn. zm.15)) albo przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2020 r. poz. 53, 252, 568, 1222 i 1578), a także członkom rodziny tego pracownika pobierającym po nim rentę rodzinną przyznaną na podstawie wymienionych przepisów, przysługuje prawo do deputatu węglowego w ilości 1800 kg węgla kamiennego rocznie, w formie ekwiwalentu pieniężnego.

2. Za podstawę ustalenia wysokości ekwiwalentu pieniężnego, o którym mowa w ust. 1, przyjmuje się przeciętną średnioroczną cenę detaliczną 1000 kg węgla kamiennego z roku poprzedzającego rok, w którym ekwiwalent ma

być wypłacany, ogłaszana przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w terminie do dnia 20 stycznia każdego roku, w formie komunikatu, w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, skorygowaną o przewidywany w ustawie budżetowej średnioroczny wskaźnik wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych dla gospodarstw domowych emerytów i rencistów na rok planowany.

3. Świadczenie określone w ust. 1 przysługuje również emerytowi lub renciście, który pobiera emeryturę lub rentę z tytułu zatrudnienia w okresach równorzędnych z okresami zatrudnienia na kolei, oraz osobie, której przyznano kolejową emeryturę lub rentę w drodze wyjątku.

4. Prawo do deputatu węglowego nie przysługuje jednak emerytowi lub renciście, jeżeli nie przysługiwało mu w okresie zatrudnienia, z tytułu którego powstało prawo do emerytury lub renty.

5. Ekwiwalent pieniężny, o którym mowa w ust. 1, przyznaje i wypłaca w dwóch terminach wraz z wypłatą emerytury lub renty: w marcu - za okres od 1 stycznia do 30 czerwca i we wrześniu - za okres od 1 lipca do 31 grudnia każdego roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych z dotacji celowej z budżetu państwa.

6. W przypadku przyznania emerytury lub renty po terminie wypłaty ekwiwalentu pieniężnego, ekwiwalent należny od dnia przyznania emerytury lub renty do końca półrocznego okresu, o którym mowa w ust. 5, wypłaca się łącznie z pierwszą należnością z tytułu emerytury lub renty.

7. W przypadku przyznania renty rodzinnej po emerycie lub renciście ekwiwalent pieniężny z tytułu tej renty przysługuje dopiero po upływie okresu, za który został wypłacony emerytowi lub renciście.

8. Emerytom lub rencistom przebywającym w domach pomocy społecznej ekwiwalent pieniężny wypłaca się miesięcznie wraz z wypłatą emerytury lub renty.

9. W przypadku gdy rentę rodzinną pobiera więcej niż jedna osoba, wszystkim tym osobom przysługuje łącznie jeden ekwiwalent. W razie podziału renty rodzinnej ekwiwalent pieniężny ulega podziałowi w częściach równych, odpowiednio do liczby uprawnionych.

10. Emeryci i renciści nabywają prawo do ekwiwalentu pieniężnego z dniem przyznania emerytury lub renty.

11. Prawo do pobierania ekwiwalentu pieniężnego ustaje lub ulega zawieszeniu wraz z ustaniem prawa do emerytury lub renty.

Prawo do ekwiwalentu za deputat węglowy jest uprawnieniem o charakterze wyjątkowym o ustawowej podstawie, świadczenie to wypłaca Zakład Ubezpieczeń Społecznych z dotacji celowej z budżetu państwa. W swych początkach było to prawo pracownika kolejowego do bezpłatnego przydziału węgla, co skutkowało zrównoważeniem jego utraty kwotą pieniężną (parytet towaru i pieniądza). Przydzielanie węgla pracownikom i rencistom lub emerytom (...) stanowiło przywilej, mający łagodzić trudności w nabywaniu węgla na wolnym rynku, należny oprócz i niezależnie od wynagrodzenia za pracę oraz od emerytury i renty. Stanowiło także swego rodzaju tradycję wywodzącą się z tego, że węgiel składowany był na terenach kolejowych. Z tych przyczyn deputat węglowy ustanowiony został jako bezpłatny przydział węgla, co realizowało cel wyposażenia pracowników w dobro reglamentowane także po ich przejściu na emeryturę lub rentę, spełniane w pieniądzu tylko wówczas, gdy przydział węgla był zbędny (por. uchwałę siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 6 lipca 2000 r., sygn. akt III ZP 9/00, OSNAP rok 2000, nr 24, poz. 902).

Zgodnie z treścią art. 74 ustawy z dnia 8 września 2000 r., byłemu pracownikowi kolejowemu, pobierającemu emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy przyznana na podstawie przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin lub przepisów ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych albo przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a także członkom rodziny tego pracownika, pobierającym po nim rentę rodzinną przyznana na podstawie wymienionych przepisów, przysługuje prawo do deputatu węglowego w ilości 1.800 kg węgla kamiennego rocznie, w formie ekwiwalentu pieniężnego. Dyspozycją przytoczonego przepisu ustawodawca określił

krąg podmiotów, którym przysługuje prawo do deputatu węglowego, tj. byłym pracownikom kolejowym pobierającym rentę lub emeryturę (lub członkom ich rodzin), którzy prawo do renty lub emerytury uzyskali na podstawie jednego z trzech wymienionych aktów prawnych, a ponadto w okresie zatrudnienia na kolei mieli prawo do deputatu węglowego. (vide wyrok SA w Łodzi z dnia 17.02.2015 r., III AUa 661/14, opubl. L.)

Stosownie zaś do treści art. 114 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U z 2021 r. poz. 291 z późn. zm.) prawo do świadczeń lub ich wysokość ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji w sprawie świadczeń zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość.

Zgodnie z art. 56 ustawy z dnia 19 grudnia 2008r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2018 roku, poz. 1924) która weszła w życie w dniu 1 stycznia 2009 r. ilekroć w przepisach odrębnych jest mowa o emeryturze, należy przez to rozumieć również emeryturę pomostową.

Treść powołanego art. 56 ustawy o emeryturach pomostowych miała na celu umożliwienie osobom otrzymującym emerytury pomostowe otrzymywanie tych samych dodatkowych kwot, które są przyznawane osobom pobierającym emerytury w oparciu o przepisy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin lub przepisy ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych albo przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Takie rozumienie przepisu art. 56 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych jest zgodne z zasadą równego traktowania osób pobierających świadczenia emerytalne, które były zatrudnione u tego samego pracodawcy i które pobierały deputat węglowy w okresie zatrudnienia.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy wskazać trzeba, że kwestią sporną było, czy ubezpieczonemu przysługuje w świetle przytoczonego wyżej art. 74 ustawy z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji i restrukturyzacji przedsiębiorstwa państwowego (...)” prawo do wypłaty deputatu węglowego w ilości 1800 kg węgla kamiennego rocznie w formie ekwiwalentu pieniężnego.

W ocenie Sądu Okręgowego, wbrew twierdzeniom Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, wnioskodawca J. K. spełnił wszystkie ustawowo wymagane przesłanki do przyznania prawa do deputatu.

Ubezpieczonego bez wątpienia uznać trzeba, za byłego pracownika kolejowego w rozumieniu ww. przepisu. Był on bowiem zatrudniony na kolei w okresie od 1 grudnia 1980 roku do 15 września 1992 roku w (...) jako pomocnik maszynisty trakcji elektrycznej, maszynista trakcji elektrycznej oraz elektromonter środków transportowych oraz w okresie od 1 listopada 2012 roku do dnia 30 kwietnia 2015 roku w (...) Sp. z o.o. Oddział w Ł. jako maszynista pojazdów trakcyjnych co potwierdzają wprost dokumenty takie jak świadectwa pracy z dnia 15 września 1992 roku oraz z dnia 30 kwietnia 2015 roku. Nadto ubezpieczony bezsprzecznie wykazał dokumentem w postaci pism obydwu pracodawców, że we wskazanych wyżej okresach zatrudnienia otrzymywał deputat węglowy. Przy czym wiarygodność powyższych dokumentów nie była kwestionowana przez żadną ze stron. Nadto wykazano jednoznacznie, że od dnia 1 lipca 2022 roku ubezpieczony pobiera emeryturę pomostową przyznaną w oparciu o zatrudnienie na kolei.

Zdaniem Sądu Okręgowego spełnienie wymienionych wyżej wymagań uprawnia wnioskodawcę do uzyskania prawa do ekwiwalentu za deputat węglowy kolejowy. Nie sposób bowiem zgodzić się ze stanowiskiem organu rentowego jakoby deputat węglowy kolejowy przysługiwał wyłącznie byłym pracownikom kolejowy tylko, jeśli ostatnio przed przejściem na emeryturę byli zatrudnieni na kolei.

W myśl poglądu wyrażonego w orzecznictwie sądów powszechnych, który Sąd Okręgowy w pełni podziela w przedmiotowej sprawie wskazać trzeba, że przytoczona regulacja zawarta w art. 74 cytowanej ustawy jest jasna, gdyby bowiem wolą ustawodawcy było ograniczenie przedmiotowego prawa jedynie dla osób zatrudnionych na kolei bezpośrednio przed przejściem na emeryturę, dałby temu wyraz umieszczając taki zapis w przepisie, jak uczynił to przykładowo w ustawie o świadczeniach przedemerytalnych (art. 2 ust. 1 ustawy o świadczeniu przedemerytalnym).

Niedopuszczalna jest zaś w tym względzie wykładnia rozszerzająca, zwłaszcza, że treść powyższego przepisu jest jasno brzmiąca i konkretna. Dokonana natomiast przez organ rentowy wykładnia jest niczym nie popartą nadinterpretacją normy prawa.

Przepis art. 74 ustawy z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego (...) nie odnosi się jedynie do pracowników ostatnio zatrudnionych na kolei, ale do wszystkich byłych pracowników kolejowych, co wynika wprost z literalnego brzmienia w/w przepisu. (tak wyrok SA w Gdańsku z dnia 27.09.2012 r., III AUa 515/12, opubl. L., wyrok SO w Ostrołęce z dnia 11.02.2015 r., III U 1028/14, opubl. L.)

Sąd Apelacyjny w Łodzi w uzasadnieniu do wyroku z dnia z dnia 17.02.2015 r., III AUa 661/14, opubl. L., podkreślił, że skoro nabycie przez wnioskodawcę prawa do świadczenia nastąpiło w oparciu o zatrudnienie na kolei, w czasie którego był on uprawniony do deputatu węglowego, to prawo do tego deputatu w świetle art. 74 ust. 1 i 4 ustawy o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego (...) przysługuje mu również, jako byłemu pracownikowi kolejowemu uprawnionemu do renty/emerytury na podstawie ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

W ocenie Sądu Apelacyjnego w Łodzi stylistyka tego przepisu skłania do wniosku, że ustawodawca położył nacisk na silny związek tego świadczenia ze stosunkiem pracy, gdyż nie użył określenia „emerytowi” lub „renciście”, tylko „byłemu pracownikowi kolejowemu”. Ekwiwalent za deputat węglowy jest niewątpliwie świadczeniem wywodzącym się ze stosunku pracy na kolei i ten aspekt oraz literalne brzmienie przepisu należy mieć na względzie w procesie wykładni i subsumcji. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, ust. 1 i ust. 4 art. 74 ustawy z dnia 8 września 2000 r. należy odczytywać łącznie w ten sposób, że prawo do deputatu węglowego przysługuje byłym pracownikom kolejowym, którzy na podstawie właśnie tego zatrudnienia uzyskali emeryturę lub rentę. Innymi słowy, przepis art. 74 ustawy z dnia 8 września 2000 r. nie odnosi się jedynie do byłych pracowników ostatnio zatrudnionych na kolei, ale do wszystkich byłych pracowników kolejowych, którzy jako emeryci lub renciści uzyskali to uprawnienie w oparciu o zatrudnienie na kolei, a nie o inne zatrudnienie.

W tym stanie rzeczy jeśli ubezpieczony J. K. nabył prawo do emerytury i podstawa wymiaru tego świadczenia ustalona została również z okresów zatrudnienia na kolei, w czasie których ubezpieczony pobierał deputat węglowy, to jest on byłym pracownikiem kolejowym uprawnionym do ekwiwalentu pieniężnego za ten deputat w rozumieniu art. 74 ust. 1 ustawy z dnia 8 września 2000 r., niezależnie od tego, że po zakończeniu tego zatrudnienia był zatrudniony także w innych miejscach pracy. Tym samym, brak jest podstaw do odmowy przyznania mu prawa do wypłaty deputatu węglowego.

Mając na względzie wskazane okoliczności Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał J. K. prawo do ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy od dnia 1 czerwca 2022 roku, zgodnie z jego żądaniem od dnia nabycia prawa do emerytury pomostowej.

Powołany przepis art. 74 ust. 10 ustawy z dnia 8 września 2000 r. nie uzależnia bowiem prawa do deputatu węglowego od złożenia odrębnego wniosku o to świadczenie. Wypłata następuje z mocy prawa i bez wniosku uprawnionego. Innymi słowy, deputat przysługuje z dniem przyznania prawa do emerytury lub renty i powinien być naliczony przez ZUS z urzędu decyzją przyznającą prawo do emerytury lub renty, jeśli Zakład dysponuje dokumentami potwierdzającymi to prawo.

Zdaniem Sądu Okręgowego prawo do deputatu węglowego, określone w ustawie z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji i restrukturyzacji przedsiębiorstwa państwowego, jako świadczenie niewymienione w art. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1988 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie podlega regulacjom tej ustawy, w tym w szczególności nie ma zastosowania art. 129 i art. 133 ust. 1 pkt ustawy emerytalnej (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi w sprawie III AUa 1130/18 z dnia 4 czerwca 2019 roku). Jak słusznie podniósł Sąd Apelacyjny ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych enumeratywnie wymienia świadczenia, do których ma zastosowanie. Jak wynika z jej art. 3, świadczenia określone w ustawie obejmują: emeryturę, rentę z

tytułu niezdolności do pracy, w tym rentę szkoleniową, rentę rodzinną, dodatek pielęgnacyjny, dodatek do renty rodzinnej dla sieroty zupełnej oraz zasiłek pogrzebowy. Wśród wymienionych świadczeń nie został uwzględniony ani deputat węglowy, ani ekwiwalent za deputat węglowy, co oznacza, że zamiarem ustawodawcy nie było poddawanie przedmiotowego świadczenia regulacjom wynikającym z ustawy emerytalnej. Prawo do przedmiotowego świadczenia zostało unormowane w odrębnej ustawie, tj. ustawie z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego (...), czyli w akcie prawnym spoza zakresu prawa ubezpieczeń społecznych, co nie uzasadnia możliwości analogicznego stosowania w sprawach o deputat węglowy przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Skoro ekwiwalent za deputat węglowy powinien być naliczony przez ZUS decyzją przyznającą prawo do emerytury to pominięcie tego świadczenia przy przyznaniu ubezpieczonemu emerytury, który był uprawnionym do ekwiwalentu, stanowiło błąd organu rentowego. Na podstawie dokumentów posiadanych przez ZUS było oczywiste, że prawo do tego świadczenia ponad wszelką wątpliwość ubezpieczonemu przysługuje. Pojęcie błędu organu rentowego rozumiane jest szeroko. Jest to każda obiektywna wadliwość decyzji, niezależnie od tego, czy jest ona skutkiem zaniedbania, pomyłki, celowego działania organu rentowego, czy też rezultatem niewłaściwych działań pracodawców albo wadliwej techniki legislacyjnej i w konsekwencji niejednoznaczności stanowionych przepisów. Pojęcie to obejmuje również niedopełnienie obowiązku działania z urzędu na korzyść osób uprawnionych do świadczeń emerytalno-rentowych (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2011 r., sygn. akt I UK 332/10). W judykaturze był już rozważany problem odpowiedzialności organu rentowego za błąd, polegający na nieprzyznaniu osobie uprawnionej ekwiwalentu za deputat węglowy. Sąd Apelacyjny podniósł także, że nie ma tu zastosowania art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, stanowiący o tym, że świadczenie wypłaca się nie wcześniej niż za okres 3 lat poprzedzających bezpośrednio miesiąc złożenia wniosku lub wydania decyzji z urzędu. Przepisy ustawy emerytalnej, co do zasady nie mają zastosowania do przyznawania ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy. Pogląd taki dominuje w orzecznictwie sądów apelacyjnych ostatnich lat (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 7 marca 2018 r., sygn. akt III AUa 1256/17). Podzielić należy w szczególności wywód zawarty w motywach wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 22 lutego 2019 r., III AUa 1839/18, że nie ma normatywnej podstawy do zastosowania, w sprawie o wyrównanie deputatu, ograniczenia wynikającego z art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, gdyż podstawy do nabycia prawa i wypłaty deputatu węglowego w formie ekwiwalentu pieniężnego normuje wyczerpująco ustawa o komercjalizacji w rozdziale 11. Ustawa ta nie zawiera przepisu analogicznego do art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej, ani też odesłania do tego przepisu, uprawniającego do ograniczenia wypłaty deputatu do trzech lat wstecz w przypadku błędu organu rentowego. Ekwiwalent pieniężny jest wypłacany przez ZUS z dotacji celowej z budżetu państwa, czyli stanowi świadczenie przyznawane z budżetu państwa, jak np. renta socjalna. Jednakże w art. 15 pkt 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1340) ustawodawca zawarł wyraźne odesłanie do przepisów ustawy emerytalnej, w tym m.in. do art. 133. Podobne odesłanie znajduje się w ustawie z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 2148), finansowanych z Funduszu Pracy. Brak takiego odesłania w przepisach rozdziału 11. ustawy o komercjalizacji, normujących prawo do deputatu i jego wypłaty, jednoznacznie świadczy o braku woli ustawodawcy do stosowania w sprawach o deputat węglowy przepisów ustawy emerytalnej. Tym samym, wobec szczególnego charakteru ekwiwalentu pieniężnego z tytułu deputatu węglowego nie ma podstaw prawnych do ograniczania wypłaty powyższego świadczenia, jeżeli zgodnie z art. 74 ust. 10 ustawy komercjalizacyjnej osoba uprawniona nabyła do niego prawo z dniem przyznania emerytury lub renty, tj. w dniu ziszczenia się wszystkich ustawowych przesłanek. Ustawa o komercjalizacji przewiduje wyłącznie jeden przypadek, który ogranicza prawo do otrzymywania deputatu węglowego. Jak stanowi art. 74 ust. 11 ustawy prawo do pobierania ekwiwalentu pieniężnego ustaje lub ulega zawieszeniu wraz z ustaniem prawa do emerytury lub renty. Ustawa ta nie przewiduje innych ograniczeń czasowych związanych z wypłatą świadczenia. Wobec treści art. 71 ustawy systemowej uprawnione jest twierdzenie, że w zakresie kwestii proceduralnych dotyczących m.in. trybu postępowania, czy wydawania decyzji administracyjnych stosowanie przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych znajduje uzasadnienie normatywne. Natomiast nie ma podstaw do sięgania do przepisów ustawy emerytalnej wkraczających dalece w sferę uprawnień materialnoprawnych osoby, której przysługuje ekwiwalent za deputat węglowy i w tak znaczący sposób uprawnienia te ograniczających.

W punkcie 2 sentencji wyroku Sąd zasądził Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Ł. na rzecz J. K. kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego na podstawie art. 98 § 1¹ i 3 k.p.c. w zw. w oparciu o § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie ponoszenia opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 1935).

Co do zaś wniosku J. K. o odsetki ustawowe za opóźnienie w wypłacie ekwiwalentu węglowego Sąd przekazał go Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. do rozpoznania z uwagi na czasową niedopuszczalność drogi sądowej, albowiem organ rentowy w tym zakresie - co już podnoszono - nie zajął żadnego stanowiska. Tak sprezyzowane roszczenie, nie było przedmiotem rozpoznania organu rentowego.

Zauważyć należy, iż odwołanie od decyzji organu rentowego w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych pełni rolę pozwu i wszczyna postępowanie sądowe. Przeniesienie sprawy na drogę sądową przez wniesienie odwołania od decyzji organu rentowego ogranicza się do okoliczności uwzględnionych w decyzji a spornych między stronami; poza tymi okolicznościami spór sądowy nie może zaistnieć. Przed sądem ubezpieczony może jedynie żądać korekty stanowiska zajętego przez organ rentowy i wykazywać swą rację, odnosząc się do przedmiotu sporu objętego decyzją, nie może natomiast żądać czegoś, o czym organ rentowy nie decydował. Dlatego też odwołanie wniesione od decyzji organu rentowego nie ma charakteru samodzielnego żądania, a jeżeli takie zostanie zgłoszone, sąd nie może go rozpoznać, lecz zobowiązany jest - zgodnie z treścią art. 477¹⁰ § 2 k.p.c. - przekazać go do rozpoznania organowi rentowemu. Tym samym kontrolna rola sądu musi korespondować z zakresem rozstrzygnięcia dokonanego w decyzji organu rentowego, gdyż - stosownie do treści art. 477¹⁴ § 2 i art. 477^{14a} k.p.c.- w postępowaniu wywołanym wniesieniem odwołania do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych sąd rozstrzyga o prawidłowości zaskarżonej decyzji w granicach jej treści i przedmiotu. Z uwagi na powyższe na podstawie art. 477¹⁰ § 2 k.p.c. orzeczono jak w punkcie 3 sentencji.

D.J.